

UDC 94(510): 821.581:929

“LU YU’S AUTOBIOGRAPHY”: A TRANSLATION AND A QUESTIONING OF THE AUTHENTICITY

Ye. Hobova

PhD (Linguistics), Junior Researcher

A. Yu. Krymskyi Institute of Oriental Studies, NAS of Ukraine

4, Hrushevskoho Str., Kyiv, 01001, Ukraine

Gobova42@gmail.com

There are a lot of legends about the celebrated Chinese “tea saint” Lu Yu, also known as Lu Hongjian. Universally known for his “Classic of Tea” or “Cha jing”, he however remains a mystery when it comes to his background. In an attempt to separate the myth from reality we analyze his “autobiography” to find whether it was indeed written by Lu Yu or it was edited or even composed in a later period by one of his peers. The analysis is accompanied by a translation into Ukrainian with comments on some of the debated issues within the text.

Keywords: Lu Yu, tea culture, Classic of Tea, Tang dynasty

“АВТОБІОГРАФІЯ ЛУ ЮЯ”: ПЕРЕКЛАД І ПИТАННЯ АУТЕНТИЧНОСТІ

Є. В. Гобова

Особистість та біографія Лу Юя, відомого “чайного святого”, що написав найпершу в історії людства книгу про чай та став першим популяризатором знань про чай, завжди приваблювала багато уваги. Втім збереглося зовсім небагато джерел, які можна вважати відносно достовірними, що надають деякі уривчасті відомості про його життя. Китайський дослідник Чжоу Чжиган відтворив основні віхи життєвого шляху Лу Юя у біографічних хроніках, складених із посилань на танські та пізніші джерела, в яких згадувався Лу Юй та деякі близькі йому люди [周志刚 1999, 2003a, 2003b]. Одним із найбільших питань у дослідженні біографії Лу Юя залишається аутентичність тексту, який приписується самому Лу Юю та має назву “陆文学自传”, тобто “Власна оповідь про життя пана Лу” (далі у тексті – “автобіографія”)¹.

¹ Авторський переклад українською мовою наведено у кінці статті.

Це достатньо короткий текст, що нараховує приблизно 1100 ієрогліфів та описує життя і досягнення Лу Юя до віку 29-ти років: коротка згадка про дитинство і життя в монастирі, поточне життя відлюдника та твори, які він встиг написати на той час. Походження тексту та власне його зміст викликають низку питань і сумніви щодо авторства та достовірності тексту, зокрема у прив'язці до іншого тексту, що приписують Лу Юю, тобто до “Чайного канону”.

Оригінальна версія у вигляді стели, що була зведена у його рідному Цзінліні, де він також ймовірно провів останні роки свого життя [童正祥 2018], не збереглася і відома завдяки пізнішим згадкам та спискам, що різняться між собою окремими деталями. Найпершою згадкою тексту є свідчення відомого танського поета та ченця Ціцзі 齐己, котрий описав у своєму вірші “过陆鸿渐旧居” (“Подорожуючи батьківщиною Лу Хунцзяня”) стелу під час подорожі цією місцевістю. Окремі слова в його вірші та ремарці до нього вказують на те, що текст принаймні частково збігається з тим, що прийнято вважати “автобіографією” [钱时霖 2000]. Крім того, судячи з тексту Ціцзі, у нього не було сумнівів щодо достовірності та авторства “автобіографії”, а сам він надзвичайно шанобливо ставився до Лу Юя, неодноразово згадуючи у своїх творах. Втім ці подорожні записи Ціцзі не вказують на те, коли ця стела була створена, а роки життя поета вказують, що скоріше за все, він побував у Цзінліні приблизно через 100 років після смерті Лу Юя. В інших танських джерелах ця стела згадується під назвою “陆鸿渐煎茶碑”, або “Стела Лу Хунцзяня, що варив чай” [童正祥 2017]. Щодо перекладу цієї назви також є питання, іноді її перекладають як “Стела Лу Хунцзяня про варіння чаю”, проте в самому тексті про чай не йдеться взагалі, лише згадується “Чайний канон”, як один із творів Лу Юя.

Іншою важливою згадкою “автобіографії” є запис Оуяна Сю у “Новій книзі Тан” (“新唐书·集古录”), в котрій він наводить окремо відомості про Лу Юя та переписаний текст стели з коментарями, найранішу відому нам версію “автобіографії” під назвою “唐陆文学传”. У цих записах вказано, що стела була зведена у 874 році, тобто через 70 років після смерті Лу Юя. Також важливо, що у версії Оуяна Сю в назві тексту відсутній ієрогліф 自 (“сам, свій, самостійно”), проте в коментарях до “автобіографії” він пише: “右陆文学, 鸿渐自撰” – “написане вище – записав сам пан Лу на ім'я Хунцзянь”. Таким чином два найперші джерела, що згадують “автобіографію”, вказують на авторство самого Лу Юя, незважаючи на розбіжності з пізнішими версіями у назві.

Окремі дослідники піддають сумнівам аутентичність “автобіографії” з інших причин, зокрема через велику кількість складених Лу Юєм творів на момент написання “автобіографії” – вісім творів, з яких один налічує аж тридцять сувоїв. Наскільки ймовірно, що Лу Юй міг укласти такий великий обсяг текстів у достатньо молодому віці, а згідно “автобіографії” – до 29-ти років? Крім того, сама назва “автобіографії” включає вже його пізніше звання “文学” (або 太子文学 – придворний цензор) – чи не є це свідченням пізнішого написання “автобіографії” або стороннього авторства? Що стосується назви, то її пізніше дали укладачі “Нової книги історії Тан”, ймовірно для більшої шанобливості. Що ж до такого великого доробку у молодому віці, деякі дослідники вважають, що великий талант Лу Юя дозволив бути йому надзвичайно плідним автором, адже судячи з самого тексту “автобіографії”, його обдарованість проявилася ще змалечку [钱时霖 2000a]. Важко погодитися з такою позицією, адже написання творів, що залучають велику кількість рукописних джерел, вимагає не тільки видатного таланту, а й тривалої кропіткої

роботи, яка забирає багато часу, та доступу до рукописів, що не завжди можливо для відлюдника, який “жив у курені на березі річки” та “постійно блукав на самоті горами та долинами”. Не маючи можливості оцінити обсяг та складність інших робіт Лу Юя, ми можемо лише послатися на його “Чайний канон”, де сьомий розділ “七之事” наводить цитати про чай із більш ніж 40-ка джерел різних часів у хронологічному порядку [裘纪平 2003]. Логічно припустити, що за таку роботу він міг взятися вже пізніше, коли отримав звання придворного цензора, або дописав цей розділ пізніше. Крім того, зміст “Чайного канону” опосередковано вказує на те, що автор багато подорожував, розшукуючи та порівнюючи чай із різних регіонів, такий стиль життя навряд був оптимальним для написання настільки великого обсягу текстів. Цілком ймовірно, що перелік його праць було додано вже в часи встановлення стели з “автобіографією”, або й пізніше. Крім того, у четвертому розділі “Чайного канону”, в описі жаровні, яка належала авторові, згадується напис “圣唐灭胡明年铸” – “відлито на наступний рік після придушення Танською імперією повстання Аня Лушаня”, тобто у 765 році. Але за всіма датуваннями “автобіографія” написана у 761 році, тобто раніше ніж “Чайний канон”. Це також вказує на ймовірність пізнішого редагування “автобіографії” чи й самого “Чайного канону”, хоча Цянь Шилінь у своєму дослідженні датування “Чайного канону” відкидає таку можливість та приписує цей анахронізм сторонній людині, що внесла цю правку [钱时霖 2000b].

Окремий нюанс, що часто випускається з уваги дослідниками, це стиль, в якому написано “автобіографію”. На початку тексту, де гіпотетичний автор описує себе, він вдається до достатньо гумористичних та самокритичних зворотів: “Він такий само огидний на вигляд, як Ван Цань та Чжан Цзай, він заїкається, як Сима Сянжу та Ян Сюнь”; “він безцільно тинявся зі світання до смеркання, поки небо не стемніє, тоді він втрачав інтерес [до мандрів] і, голосно ридаючи, повертався назад”. Якщо зважити на те, що після слави “Чайного канону” Лу Юй вже за життя був достатньо відомою та поважною особистістю, важко собі уявити, що роками пізніше, встановлюючи стелу на знак його пошани, його послідовники могли навмисне написати такий текст.

Таким чином, можна зробити висновок, що “автобіографія” була принаймні частково написана самим Лу Юєм у віці 29-ти років, але доповнена пізніше ним самим або його послідовниками. Окремі спірні моменти, що стосуються аутентичності цього тексту, можна пояснити розбіжностями у різних його версіях. Разом із тим, немає вагомих причин для повного відкидання версії щодо стороннього авторства через недостатність достовірних першоджерел.

Власна оповідь про життя пана Лу²

Ім'я пана Лу – Юй, друге ім'я – Хунцзянь, звідки він походить – невідомо. Також кажуть, що його ім'я Хунцзянь, а друге ім'я – Юй, не знаємо, що з цього правда. Він такий само огидний на вигляд, як Ван Цань³ та Чжан Цзай⁴, він заїкається, як Сима Сянжу⁵ та Ян Сюнь⁶, проте людина талановита і

² Перекладено за виданням: 吴家阔 “陆文学自传” 注释。“农业考古” 2000年第2期, 259–263页.

³ 王粲– письменник династії Хань.

⁴ 張載– конфуціанець династії Цзінь.

⁵ 司马相如– поет династії Західна Хань.

⁶ 杨雄– ханський філософ-конфуціанець.

красномовна, за характером – нестриманий та гарячкуватий, у справах діє на свій розсуд, але дружні поради сприймає відкрито та без краплі сумнівів. Щоразу коли він проводить час разом з іншими, але бажає бути деінде, він йде нічого не кажучи, через це люди в ньому сумніваються, вважають, що він дуже сердиться. Якщо він має домовленість [про зустріч] із кимось, то ніщо не спинить його на шляху – ні тисячу лі через воду та сніг, ні тигри та вовки, ніщо не змусить його спізнитися.

В перший рік девізу правління Шан'юань⁷, він збудував собі курінь на березі річки Тяосі⁸, там він усамітнися, щоби читати книги, він не перетинався з тими, хто не був його однодумцем, але проводив багато часу за бесідами та чаркою вина із буддійськими монахами та відлюдниками. На своєму простому човнику часто плавав до буддійських монастирів в горах. З собою у нього була лише легка тканинна пов'язка на голову, плетене взуття з рогозу та коротка куртка і штани з грубої тканини. Він постійно блукав на самоті горами та долинами, декламував буддійські сутри та старовинні вірші, своїм посохом він стукав по деревах, долонями плюскотів по річковій воді. Так він безцільно тинявся зі світання до смеркання, поки небо не стемніє, тоді він втрачав інтерес [до мандрів] і, голосно ридючи, повертався назад. Через це [місцеві] люди царства Чу називали його сучасним відлюдником Цзеюєм⁹.

Його знайшли, коли йому було три роки – монах Цзігун забрав його на виховання до монастиря у Цзінліні. В дев'ять років він почав вчитися письму, Цзігун велів йому прийняти постриг і стати монахом. Лу Юй на це відповів: “У мене немає рідних братів, я не зможу залишити по собі нащадків, якщо мені доведеться вдягти одяг монаха та поголити голову [і стати монахом], це все одно якби я відрікся від свого роду, якщо конфуціанець почує про таке – чи назве він це повагою до батьків? Чи можна мені просити вивчати писання Конфуція?” Цзігун відповів: “Чудове питання! Ти хочеш поважати своїх батьків, але ти зовсім нічого не розумієш у буддійському вченні, хоч знання твої обширні”. Цзігун наполегливо навчав Лу Юя буддійським сутрам, а Лу Юй вперто хотів вивчати конфуціанську класику. Цзігун вирішив виправити його зарозумілість та давав йому найскладнішу та найбруднішу роботу. Лу Юй підмітав підлогу в монастирі, чистив відхожі місця, вимішував ногами глину для стін, носив на спині черепицю для покриття даху, випасав тридцять корів. В монастирі не було паперу, тому він вчився писати бамбуковою паличкою на спинах корів.

Одного дня у домі вченої людини він отримав [у подарунок] “Поему про Південну столицю” Чжана Хена¹⁰, проте не розумів в ній жодного ієрогліфа. Але коли він випасав корів, він сідав як це роблять молодші учні, розгортав сувій з поемою та відкривав рота роблячи вигляд що читає її. Коли Цзігун дізнався про це, він схвилювався, що Лу Юй захопився іншими вченнями та все більше відступає від буддійського вчення. Тому вирішив не випускати його з монастиря, та дав йому завдання обрізати дерева та кущі навколо монастирського двору, а старшим послушникам наказав стежити за ним. Іноді Лу Юй забував якийсь ієрогліф із завченого напам'ять тексту, тоді на душі у нього було тривожно, ніби він щось загубив, він стояв ніби дерево з випаленою

⁷ 上元– 760–761 pp. н. е.

⁸ 砉溪 – річка на півночі сучасної провінції Чжецзян.

⁹ 接輿 – відомий відлюдник царства Чу часів періоду Чуньцю.

¹⁰ 张衡 “南都赋”.

серцевиною та довго не міг працювати. Його наглядчі думали, що він лінується, тому шмагали його по спині. Через це він зітхав: “Лише одне мене лякає – час невпинно тече, а я не вивчаю книг”. Він плакав і не міг втішитися. Наглядч подумав, що Лу Юй сердиться і задумав щось нехороше, тому знову відшмагав його батоном по спині, зупинившись лиш тоді, коли батіг зламався. Зрештою він втомився від такого життя й важкої праці та втік, коли його наглядч втратив пильність. Він змінив свій одяг на мирський та приєднався до акторської трупи, написав три “Гумористичні діалоги”. Він виступав сам та керував дерев’яною лялькою у п’єсі “Фальшивий чиновник колекціонує книги”. Цзігун знайшов його і сказав: “Ах, як шкода, що ти відійшов від шляху буддистського вчення! Наш наставник казав, що послушникам із 24-х годин у добі можна дві години присвячувати стороннім вченням, щоби не заохочувати їх розповсюдження. В нашому монастирі багато людей, тому тепер я дозволяю тобі чинити як забажаєш, можеш вивчати різні науки та займатися каліграфією”.

У часи девізу правління Тяньбао¹¹, місцевий чиновник запросив акторів¹² на чолі з Лу Юєм влаштувати бенкетування в окрузі річки Цанлан¹³, де вони мали розважати гостей.

В цей час Лі Ціу¹⁴, котрий був керівником Хунані, був призначений губернатором округу. На святі він зустрів Лу Юя та здивувався його талантам. Лі Ціу потис його руку, обійняв його та подарував власну колекцію віршів. З тих пір жителі долини річок Хань та Мяннь вважали Лу Юя видатною людиною.

Після того Лу Юй переніс свої книжки до дому пана Цзоу на горі Хоменьшань.

В ті ж часи розпорядника міністерства церемоній Цуя Гофу¹⁵ призначили на посаду начальника військового приказу у Цзінліні. Вони потоваришували з Лу Юєм, і їхня дружба тривала три роки. Лу Юй отримав у подарунок чорного бізона з білою головою¹⁶ та дерев’яну книжкову шафку з софори.

Лу Юй сказав: “Чорного бізона з білою головою мені подарував начальник міста Сян’ян – Лі Чен. Дерев’яну книжкову шафку подарував вже нині покійний пан Лу, придворний чиновник. Ці речі дорогі для мене, я їх дуже ціную. Вони дуже зручні для простолюдина, щоби їздити та зберігати речі, саме тому мені їх подарували”.

На початку девізу правління Чжиде¹⁷, рятуючись від повстання Аня Лушаня, жителі Шеньсі переправлялися на південний берег Янцзи, разом з ними тікав і Лу Юй. Тоді ж він зустрівся з монахом Цзяожанем з міста Усін¹⁸, з котрим зав’язав міцну дружбу всупереч різниці у віці та релігійному статусі.

Ще з юнацького віку Лу Юй полюбляв писати, особливо сатиричні твори. Коли він бачив, що хтось чинить добро, то і сам почувався, ніби зробив хорошу справу. Коли ж бачив, що хтось чинить зло, то відчував сором, ніби сам

¹¹ 天宝 – 742–756 pp.

¹² За однією з версій перекладу, були запрошені люди з міста Їн – 郢 [Maig 2000], проте це слово також має значення “актор, виконавець” [童正祥 2017; 吴家阔 2000].

¹³ Сучасна назва річки – 汉水, Ханьшуй.

¹⁴ 李齐物 – чиновник часів династії Тан.

¹⁵ 崔国辅 – чиновник і поет династії Тан.

¹⁶ Згідно з іншими перекладами – “білого віслюка та чорного бізона” [Maig 2000], ймовірно хибний варіант, що з’явився через різнописи назви тварини [童正祥 2017].

¹⁷ 至德 – 756–758 pp.

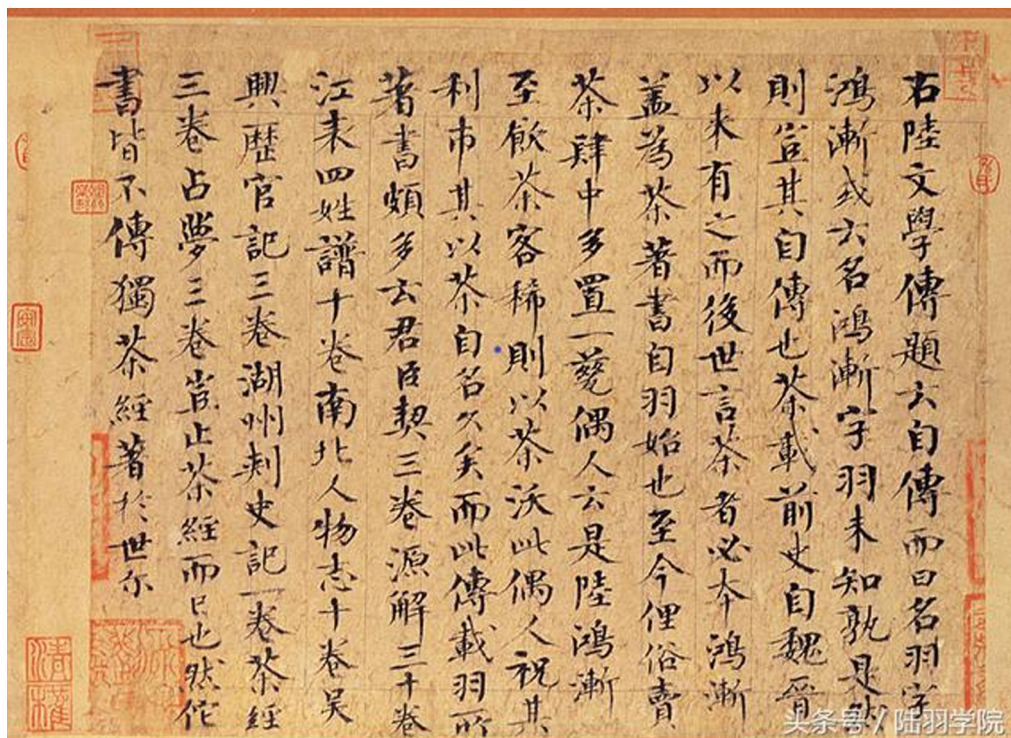
¹⁸ Сучасне місто Хучжоу.

винний. Гіркі слова неприємні для вуха, але Лу Юй не стримував слів, тому звичайні люди трималися від нього осторонь [щоб не чути поганого про себе].

Під час повстання Аня Лушаня у Центральних рівнинах він написав “Вірш про чотири горя”, під час вторгнення Лю Чжана¹⁹ у долину Янцзи він написав “Поему про затьмарене Небо”, обидва ці твори написані під глибоким враженням від тих подій, що змусили його переживати та гірко плакати.

Також він написав “Договір між правителем та слугою” у трьох сувоях, “Тлумачення джерел” у тридцяти сувоях, “Родовід чотирьох прізвищ на півдні від річки Янцзи” у восьми сувоях, “Опис людей півдня та півночі” у десяти сувоях, “Записи про призначення чиновників у місті Усін” у трьох сувоях, “Історичні нотатки про Хучжоу” в одному сувої, “Чайний канон” у трьох сувоях, “Тлумачення снів” у трьох сувоях (перший, другий і третій)²⁰. Всі ці твори він зберігає у мішку з грубої тканини.

Написано у другому році девізу правління Шан’юань, коли Лу Юю було 29 років.

Запис Оуяна Сю про Лу Юя у “Новій книзі Тан”

ЛІТЕРАТУРА

Mair, V. (Ed.). The Shorter Columbia Anthology of Traditional Chinese Literature. Columbia University Press, 2000.

陈耀东。陆羽的卒年。“文献”，1989年第4期，280–282页。

钱时霖。谈“茶经”成书时间——陆羽不曾修改“茶经”。“中国茶叶”2000年第6期，33–35页。

¹⁹ 劉展 – колишній чиновник, бунтівник часів династії Тан.

²⁰ Жоден з творів, крім “Чайного канону” “茶经”, не зберігся.

钱时霖。“陆文学自传”真伪考辨。“茶叶机械杂志”2000年第4期，28–31页。

裘纪平。“茶经”图说，浙江摄影，2003年。

童正祥“陆文学自传”刊误与讹传辨析：以百度电子版为例。“农业考古”2017年第2期，195–197页。

童正祥。有关“陆羽终老竟陵”的文献综述。“农业考古”2018年，第5期，168–171页。

吴家阔“陆文学自传”注译。“农业考古”2000年第2期，259–263页。

王辉斌。陆文学交游考虑。“天府新论”1988年第3期，66–72页。

薛德炳。陆羽传记中失实故事考。“茶业通报”2018年第1期，43–46页。

周志刚。陆羽年谱史迹考辨。“农业考古”1999年第4期，211–224页。

周志刚。陆羽年谱。“农业考古”2003a年第2期，211–219页。

周志刚。陆羽年谱（续）。“农业考古”2003b年第4号223–233页。

朱乃良。再谈陆羽研究中几个有争议的问题。“农业考古”2003年第2期，201–204页。

朱乃良。三谈陆羽研究中几个有争议的问题。“农业考古”2004年第2期，253–255页。

REFERENCES

Mair, V. (Ed.) (2000), *The Shorter Columbia Anthology of Traditional Chinese Literature*, Columbia University Press.

Chen Xuandong (1989), “Lu Yu de zunian”, *Wenxian*, Vol. 4, pp. 280–282. (In Chinese).

Qian Shilin (2000a), “Tan ‘Cha jing’ chengshu shijian – Lu Yu bu ceng xiugai ‘Cha jing’”, *Zhongguo chaye*, Vol. 6, pp. 33–35. (In Chinese).

Qian Shilin (2000b), “‘Lu wenxue zizhuan’ zhenwei kaobian”, *Chaye jixie zazhi*, Vol. 4, pp. 28–31. (In Chinese).

Qiu Jiping (2003), “‘Cha jing’ tushuo”, *Zhejiang sheying*. (In Chinese).

Tong Zhengxiang (2017), “‘Lu wenxue zizhuan’ kanwu yu ezhuan bianxi: yi Baidu dianziban weili”, *Nongye kaogu*, Vol. 2, pp. 195–197. (In Chinese).

Tong Zhengxiang (2018), “Youguan ‘Lu Yu zhonglao Jingling’ de wenxian zongshu”, *Nongye kaogu*, Vol. 5, pp. 168–171. (In Chinese).

Wu Jiakuo (2000), “‘Lu wenxue zizhuan’ zhuyi”, *Nongye kaogu*, Vol. 2, pp. 259–263. (In Chinese).

Wang Hui bin (1988), “Lu wenxue jiaoyou kaolu”, *Tian fu xin lun*, Vol. 3, pp. 66–72. (In Chinese).

Xue Debing (2018), “Lu Yu zhuanji Zhong shishi gushi kao”, *Chaye tongbao*, Vol. 1, pp. 43–46. (In Chinese).

Zhou Zhigang (1999), “Lu Yu nianpu shiji kaobian”, *Nongye kaogu*, Vol. 4, pp. 211–224. (In Chinese).

Zhou Zhigang (2003a), “Lu Yu nianpu”, *Nongye kaogu*, Vol. 2, pp. 211–219. (In Chinese).

Zhou Zhigang (2003b), “Lu Yu nianpu (xu)”, *Nongye kaogu*, Vol. 4, pp. 223–233. (In Chinese).

Zhu Nailiang (2003), “Zai tan Lu Yu yanjiu zhong jige you yiyi de wenti”, *Nongye kaogu*, Vol. 2, pp. 201–204. (In Chinese).

Zhu Nailiang (2004), “San tan Lu Yu yanjiu zhong jige you yiyi de wenti”, *Nongye kaogu*, Vol. 2, pp. 253–255. (In Chinese).

“АВТОБІОГРАФІЯ ЛУ ЮЯ”: ПЕРЕКЛАД І ПИТАННЯ АВТЕНТИЧНОСТІ

Є. В. Гобова

Постать відомого китайського “чайного святого” Лу Юя, також відомого під ім’ям Лу Хунцзянь, оповита багатьма легендами. Походження та життєвий шлях широковідомого автора “Чайного канону” лишається загадкою. В якості спроби відділити факти від вигадок, ми провели аналіз його “автобіографії”, щоби відповісти на питання, чи був цей текст дійсно написаний самим Лу Юем, чи він був редагований або навіть створений у пізніший період. Аналіз тексту супроводжується перекладом українською мовою з коментарями щодо тлумачення окремих спірних уривків.

Ключові слова: Лу Юй, чайна культура, “Чайний канон”, династія Тан

“АВТОБИОГРАФИЯ ЛУ ЮЯ”: ПЕРЕВОД И ВОПРОСЫ АУТЕНТИЧНОСТИ

Е. В. Гобова

Личность известного китайского “чайного святого” Лу Юя, так же известного под именем Лу Хунцзянь, окружена многими легендами. Он широко известный как автор “Канона чая”, но его происхождение и жизненный путь остаются загадкой. В качестве попытки отделить факты от выдумок, мы провели анализ его “автобиографии”, чтобы ответить на вопрос, был ли этот текст действительно написан самим Лу Юем, или же он был отредактирован или даже написан в более поздний период. Анализ текста сопровождается переводом на украинский язык и комментариями относительно трактования отдельных спорных отрывков.

Ключевые слова: Лу Юй, чайная культура, “Канон чая”, династия Тан

Стаття надійшла до редакції 16.10.2019